

Gazet'a esse regulatu de 2 ori, si Fóiea una data pe septemana, ad. Mercurea si Sambet'a. — Pretiulu loru este pe 1 anu 10 f., pe diumetate anu 5 fr. austr. inlaintrulu monarchiei. Pentru tieri straine 15 f. pe unu anu séu 45 doidieleri, or 3 galbini si 3 doidieleri mon. sunatória. Se prenumera la tóte posteles c. r., cum si la toti cunoscutii nostri DD. corespondenti. Pentru serie „petit“ se ceru 8 cr. val. aust. Taps'a se cere inainte.

Nr. 41.

Brasiovu, 20. Maiu 1861.

Anulu XXIV.

Cuventulu lui Franciscu Deák,

rostitu

in cas'a deputatiloru in 13. Maiu 1861 *).

(Urmare din Nr. tr.)

In urma la intrebarea a treia, ca in ce forma se spunemu aceea ce voimu a spune? credu ca respunsulu meu se coprinde in acelea ce amu dedusu pana acuma. Deci eu propunu simplu adresa.

Resolutiune póte dá oricare auctoritate séu corporatiune numai catra persóne de acelea, asupra carora ceea are dreptu si potestate. Prin resolutiuni se póte lega cineva pe sine insusi, séu pe membrii sei, póte porunci persóneloru supuse lui; fačia inse cu aceia, carii nu depindu dela elu, carii nu'i sunt supusi lui, cu carii sta fačia cá oricare partita cu alt'a, cu potestate impartita pe acelasi temeiu de dreptu, — fačia cu persóne cá acestea resolutiunea nu are nici taria nici scopu.

Sciu ca sunt esemple in viét'a dreptului nostru publicu, candu diet'a decretá resolutiune asupra vreunui dreptu singuraticu, oi resolutiuni de acestea s'au redusu ori spre a intrecurmá nisce dispute care decursesera intre cele doue camere fara niciunu resultatu, ori la vreo desbatere inceputa intre rege si natiune, inse fara nici unu resultatu, séu ca se voru fi intemplantu atunci, candu aceste doue potestati se aflá in arme si in prediu'a unei ostilitati apriete. Eara cá diet'a se'si fia inceputu activitatea sa deadreptulu cu resolutiune si inca cu resolutiune cá aceea, in care se spuna cá ce pretinde dens'a dela partea cealalta si de ce conditiuni léga continuarea activitatii sale, eara apoi coprinsulu resolutiunii sale se nu voiésca a'lu comunicá partei aceleia, dela care astépta implinirea conditiuniloru, unu esemplu cá acesta eu unulu inca nu amu aflatu.

Nici ca potu eu vedea vreunu scopu intr'o astfelu de resolutiune. Vremu cumva noi se ne legamu cu ea: cumca nu vomu intreprinde nimic, pana nu se va face asta séu ceea? Acésta ar' fi cu totul de priosou, pentruca, pana ce motivele resolutiunii sustau, pana ce majoritatea, care au facutu resolutiunea, remane majoritate, se face numai aceea, ce s'ar fi facutu si fara resolutiune. Eara candu motivele au incetatu, candu majoritatea a devenitu minoritate, póte minoritatea devenitu la majoritate resturna resolutiunea.

Ori dóra vremu a legá pre altii prin resolutiunea nóstra? se nu uitamu cu tóte acestea, ca resolutiunile nóstre numai atunci sunt obligatórie pentru altii, candu si au primitu puterea de lege, si chiaru spre scopulu acesta e neesperata de lipsa invoirea celei alte parti cu care vremu a pasi in relatieune. Se mai afla de aceia, cari póte pentru aceea ceru o resolutiune, pentruca dupa parerea loru adres'a e numai o rugaminte, pe candu resolutiunea infacisiédia o seriósa manifestare a vointiei nationale. Eu n'asi vedé bucurosu, candu cineva aru pune principiu, cumca adres'a n'aru fi alta nimic, decatu o rugaminte, a carei implinire séu reieptare depinde dela gratia. O mare parte a dreptului nostru de statu au resaritu pe temeiu lu adreseloru si a rescripteloru regesci date dupa acelea, si cine póte afirmá, cumca legile fundamentale ale constitutiunii nóstre séu aplacidatu in urm'a petitiuniloru séu din gratia? Legislatiunea in tier'a nóstra e impartita cu dreptu de o potriua intre principe si natiune, prin urmare o lege se póte face numai pe calea comune invoiri. Acestea invoiri comune séu pusu in lucrare din partea natiunii prin adrese, din partea principelui prin rescripte regesci, adresele se scriu in tonu de rugaminte, rescriptele r. vorbescu despre ascuitarea rugamintei natiunii. Reverint'a catra principe a straformatu o procedere cá acésta, chiaru si in tierile cele mai libere, in datina. Poporulu celu liberu alu Britaniei vorbece totudéuna in tonu de omagialitate si cu cea mai profunda reverintia catra principele seu constitutionalu, dara pentru aceea tóta lumea sci, ca tonulu acesta nu e tonulu servilismului, si si in patria nóstra scie verucine, ca adresele si rescriptele reg. nu insemnéda totu una cu rugamintile si gratia, ci ca ele nu sunt nimicu alta, decatu invoiri libere de partite asemenea indreptatite.

Despre aceea, déca diet'a in locu de adrese séu resolutiune se emita unu manifestu, nu vréu se perdu multe vorbe. Manifestele nu sunt mediulocu de invoire paciuita: Numai atunce se potu acestea emite, candu puterea si mediulócele sunt de fačia spre a castiga való-

re cuprinsulu a celorasi. Manifestele se radima in arme, cu manifeste nu e datina a deschide consultari, ci ele desamna inceputulu la pasulu celu plinu de periculu, care adese se obicinuesce a fi resultatulu celu tristu alu consultariloru deochiate. Se nu uitamu de cate rele si pericule e incungiurata puseitiunea nóstra! Evenimentele tempiloru trecutii ne au lasatu de ereditate numeróse ne'ntielegeri, si multa amaratiune remase indereptu in patria, care de si ici colea póte séu mai micioratu, inse n'a disparutu, si numai unu pasu nou gresitu din scantéia de suptu spudia a discordiei póte aciciá o flacara mare. Noi dorimu cu tóta seriositatea a ne araiá drepti fačia cu pretensiunile Croatiei si ale natiuniloru colocuítorie si dorimu, cá nu numai legile si tractatele, ci si comuniunea intereseloru si a simtieminteloru se sierbéca de cementu (chitu) alu unirei. Inse, candu amu face astufeliu de pasi chiaru la inceputulu dietei, pe cari tendintiele cele inimice lesne i aru folosi spre agitatiuni periculóse si spre sternirea de prepusu, cumca concessiunile nóstre sunt numai apromisiuni góle, si ca noi cu planu ingrauiemu misiunea, dietei, pentrucá numai se ne putemu amaná implinirea promisiunii nóstre date nationalitatiloru; candu cu puterea ce susta in saptu si pentru care ele inainte de 12 ani si au versatu atata sange numai din cauza, pentruca ea dupa forma inca nu e legala, nu vremu nici macaru a ne lasá in vorba, si pe lunga acésta, daca vorb'a acésta se intinde preste mediulócele, care sunt de lipsa la legitimarea puterei acesteia: atunci credu, ca n'amu avé multu de a spera, cumca se va poté ajunge contielegerea cea atatu de lipsa intre noi si intre concetatiunii nostri — de alte nationalitati. Eu nu voiu a afirma, cumca adres'a ce amu proiectat'o va fi in stare a fermeca tóte relele si periclele; Nu dicu, ca ea va fi urmata de rezultate dorite, se póte, ba e si verisimilu, ca politie'a barbatiloru de statu austriaci va esi inainte si de aici in colo fačia cu noi cu asemenea pretensiuni, pro care noi nicidecum nu le putemu implini, si atunci la cele din urma totuá va trebui se devina lucrulu la frange-re. Inse se nu provocamu noi insii acésta ruptura, si déca nu o putemu incungiura, vin'a se nu fia a nóstra. Déca ne vomu poté noi dice nóua, inaintea natiunii si inaintea Europei, ca amu facutu tóte, cate amu pututu, ei inse nearu cere sacrificarea autonomiei nóstre constitutionale, ar' vré a lua natiunii dreptulu de a vota contributiune si militia, ne aru vré a ne despoié de gubernu parlamentar, de ministeriu responsatoriu, cu unu cuventu, ar' vré se aiba, cá Ungari'a se nu mai fia mai multu Ungari'a cea autonóma, nedependenta, ci se fia numai o provincia constitutionala austriaca, si de acea, ca noi n'amu primitu aceste conditiuni si n'amu potutu se suacriemu nimicirea politica a tieriei, a devenitu lucrulu la ruptura: atunci vomu fi escusati, cu dreptu nu ni se va poté face imputare si vomu sta pe unu terenu mai tare, decatu candu ruptur'a si urmarile ei, de si numai in nescari privintie, ni s'ar poté ascrie nóue. —

Acésta e opiniunea mea cea nepretentiósa, acestea su trasurile de capetenia ale politicei aceleia, care a'si dori eu cá se o urmamu. Deaci trage paralela intre cutediare si intre cercumspectiune si da locu celei d'antaiu numai in lupta, éra esteia la transactioni.

Fricosu, ba teamedu e acela, care se ingrijesce de propri'a sa persóna atunci, candu sórtea tieriei sta in periculu; cine inse se teme pentru patria, cá acésta se nu devina in periculu si de aceea e cercuspectu, acésta, dice, nu e frica, nu e teamiditate. Cu noi putemu dispune, pentru patria potemu se punemu totu pe o carte, dara pe ins'a patria nu o potemu pune.

In urma dandu dreptu expresiunii doreriloru asupra inimiciloru, cari leau implutu pocalulu suferintieloru pana in buze, dicundu, ca si elu simte cá verce altu magiaru in contra celora, carii au ruinatu atata viétia si bucuria de viétia in tier'a loru, dice, ca cu tóte acestea acum le face de lipsa, cá se fia eu mare cumpetu si cercuspectiune. Elu are respectu dinaintea puterei opiniunii publice, si scie, ca acésta e o astfelu de putere, care tóte le rapesce cu sine si le nimicesce; inse in timpi turburati fiacine dice, ca opiniunea lui e opiniunea publica. Ci elu are unu amicu credintiosu, consciint'a, care cumpanesco mai multu decatu bocea opiniunii publice, si acestu amicu i e consciint'a, de care elu asculta. Cas'a va decretá dupa patrundietatea sa, inse elu cu acésta isi implini olegamintea; si cu acestea predede proiectulu de adresa, pe care'lu vomu publica, dupa oum se va modifica de dieta.

